

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ההבדל בין ספרים לתפילין ומזוזות

(ח' ב') **משנה:** אין בין ספרים (תורה נביאים וכתובים) לתפילין ומזוזות, אלא שהספרים נכתבין בכל לשון, ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית (לשון הקודש). רשב"ג אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו (חוץ מלשון הקודש) אלא יוונית.

(ומדייק) הא לתופרן בגידין ולטמא את הידיים, זה וזה שוין.

(שנינו במשנה:) וספרים נכתבין בכל לשון וכו'. **ורמינהו:** מקרא שכתבו תרגום, ותרגום (כגון יגר שהדוּתא⁴) שכתבו מקרא, וכתב עברי (דהיינו שלא שינה את הלשון אבל שינה את הכתב, שכתבו בכתב של עבר הנהר²), אינו מטמא את הידיים, עד שיכתבנו בכתב אשורית על הספר ובדיו (הרי שמותר לכתוב רק כתב אשורית)!

(ט' א') (ושקיל וטרי, ומסיק) אלא לא קשיא כאן (הברייתא) במגילה (מגילת אסתר אינה נכתבת אלא באשורית), כאן (המשנה שספרים נכתבים בכל לשון) בספרים. מגילה מאי טעמא? דכתיב בה "כְּכַתְּבָם וְכָל־שׁוֹנָם".

רב אשי אומר: כי תניא ההיא (שכשר רק לשון אשורית) בשאר ספרים (נביאים וכתובים), ורבי יהודה היא. **דתניא:** ספרים נכתבים בכל לשון, ורבותינו (רבן שמעון בן גמליאל) לא התירו שיכתבו אלא יונית. **ותניא:** אמר רבי יהודה: אף כשהתירו רבותינו יונית, לא התירו אלא בספר תורה, ומשום מעשה דתלמי המלך.

(ט' ב') (שנינו) רשב"ג אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו (חוץ מלה"ק) אלא יונית.

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: הלכה כרשב"ג.

שיטות הראשונים

כתיבת ספרים תפילין ומזוזות בלשון אחר: פסק הרמב"ם כרשב"ג, וכתב, "אין כותבין תפילין ומזוזות אלא בכתב אשורי. והתירו בספרים לכתבן אף ביוני בלבד. וכבר נשתקע יוני מן העולם, ונשתבש, ואבד; לפיכך אין כותבין היום שלשתן אלא אשורי"³

טומאת ידיים לספרי קודש הכתובים בשפה זרה: כתב הרמב"ם "תרגום שבעזרא ושבדנאל - הרי הוא מכלל כתבי הקדש. אבל תרגום שכתבו עברית, ועברית שכתבו תרגום, או שכתב כתבי הקדש בכתב עברי - אין מטמאין את הידיים, עד שיהיו כתובים אשורית על העור ובדיו"⁴

1. בראשית לא, מ: ויקרא לו לכן יגר שהדוּתא ויעקב קרא לו גלעד.

2. ובמסכת סנהדרין (כ"א ב') קרי ליה כתבא ליבונאה.

3. מקורות: רמב"ם (הל' תפילין א, ט).

4. מקורות: רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאה טז).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ההבדל בין סוגי הכהנים

(ט' ב') **משנה:** אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים, אלא פר הבא על כל המצות.

אין בין כהן משמש לכהן שעבר (כגון שאירע בכהן פסול ומינו אחר תחתיו, ועבר פסולו וחזר לעבודתו, והעבירו הבא תחתיו, הראשון קרוי משמש והשני עבר), אלא פר יום הכיפורים ועשירית האיפה (חביתי כהן גדול שבכל יום. שמביא אותם רק כהן משמש).

(ומדייק) הא לענין פר יום כפורים ועשירית האיפה, זה וזה שוין.

שיטות הראשונים

כהן משוח ומרובה בגדים: כתב הרמב"ם "וממנין כהן גדול, הוא ראש לכל הכהנים, ומושחין אותו בשמן המשחה, ומלבישין אותו בגדי כהנה גדולה, שנקאמר: "והכהן הגדול מאחיו..." (ויקרא כא, י). ואם אין שם שמן המשחה - מרבין אותו בבגדי כהנה גדולה בלבד, שנקאמר: "אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים" - כשם שמתרבה בשמן המשחה, כך מתרבה בבגדים..."⁵

פר הבא על כל המצות: דעת ריב"א שהכוונה לפר העלם דבר של ציבור.⁶ ורש"י ורמב"ם פירשו, דאיירי בהוראת כהן משיח לעצמו.⁷ וכן פירש ר"י, ודעתו, שפר העלם דבר של צבור, אפילו כהן הדיוט מצי לאקרוביה.⁸

כהן שעבר: הריטב"א פירש שאירע בו פסול ומינו אחר תחתיו, ואח"כ חזר הראשון להכשרו, חוזר לעבודתו, ומעבירין את השני, ואותו שני נקרא 'כהן שעבר'. והרמב"ם כתב, כהן גדול אף על פי שעבר מחמת מום או זיקנה וכיוצא בהם, הרי הוא נשאר בקדושתו, לפי ששמן המשחה אשר ניתן עליו אין פעלו בטל. ואין הבדל בינו ובין הכהן גדול המשמש בכל הדברים, אלא בשירות בלבד ומה שתלוי בו.⁹

5. מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש ד, יב).

6. ששגג רוב צבור בהוראת בית דין הגדול, וכתב בפרשת 'ויקרא', שהכהן המשיח היה מקריב אותו. ואתא למיעוטי שמרובה בגדים לא יקריבנו.

7. דקיימא לן הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לצבור, דמייתי פר אם טעה ועשה כהוראת עצמו. ודוקא משיח, דכתיב 'ואם הכהן המשיח'; אבל מרובה בגדים הרי הוא כשאר יחיד, ומייתי כשבה או שעירה.

8. מקורות: רמב"ם (הל' כלי המקדש ד, יד; ופיה"מ). ריב"א ור"י (יומא נ"א א', תוד"ה אני ראיתה, עיי"ש).

9. רצוני לומר פר יום הכיפורים, ועשירית האיפה אשר יקריב בכל יום. רמב"ם. וכן כתב ב'משנה תורה': "כהן גדול שנגמשח בשמן המשחה, ועבר מעבודתו מפני מום או זיקנה וכיוצא בזה, ונטא בשגגה זו - מביא פר על שגגתו, לפי שאין בין כהן משיח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הכיפורים ועשירית האיפה שלכל יום, שאין מקריב אותם אלא כהן המשמש בכהנה גדולה; אכל פר הבא על כל המצות - שוים הם בו." מקורות: רמב"ם (פירוש המשנה הוריות ג, ג; הל' שגגות טו, ז).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ההבדל בין במה גדולה לקטנה

(ט' ב') **משנה:** אין (הפרש בשעת היתר במות) בין במה גדולה (במת ציבור) לבמה קטנה (במת יחיד, מזבח שכל יחיד עושה לעצמו), אלא פסחים. זה הכלל: כל שהוא נידר ונידב, קרב בבמה. וכל שאינו לא נידר ולא נידב, אינו קרב בבמה.

פסחים ותו לא? אימא: כעין פסחים (וכל חובות הקבוע להם זמן כפסחים).

מני?¹⁰ רבי שמעון היא. **דתניא:** רבי שמעון אומר: אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן; אבל חובות שאין קבוע להם זמן,¹¹ הכא והכא לא קרב.

שיטות הראשונים

דין במות בזמן הזה: כתב הרמב"ם, וכל זה בזמן היתר במות. וכתב, "כִּינּוּן שֶׁנִּבְנְהָהּ הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם נֶאֱסְרוּ כָּל הַמִּקְוֹמוֹת כְּלָן לִבְנוֹת בֵּהָן בֵּית לַי וְלִהְקָרִיב בָּהֶן קֶרְבָּן, וְאֵין שָׁם בֵּית לְדוֹרֵי הַדּוֹרוֹת אֲלָא בִירוּשָׁלַיִם בְּלִבָּד וּבְהַר הַמּוֹרֵיָה שְׁבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בֵּית יְיָ הָאֱלֹהִים וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלֶה לְיִשְׂרָאֵל" (דברי הימים א כבא), וְאֹמַר: "זֹאת מְנוּחָתִי עַד עַד" (תהלים קלב, ד)."¹²

10. מתניתין, דקתני דבמה קטנה אין קרב בה שום חובה, ואמר דבמה גדולה לא עדיפא מינה אלא בחובות הקבוע להן זמן. רש"י.
11. כגון פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה.
12. מקורות: רמב"ם (פיה"מ; הל' בית הבחירה א, ג).